

HONVÁGY

Sokáig hallatta szavát,
rikoltozott az ifjúság,
kéklő, jeges csúcok között,
míg el nem nyelték a ködök,
és elsuhant. A feledés
vermeibe hullott. Kevés
kép maradt, és a késztetés,
hogyan felidézünk is kevés.
A holdfény sütötte szobák
lángokba veszttek. Éjszakák
mentették, ami menthető,
derengett még a hegytető
az Alpokban. A hajad libbent.
Örültem varázslatodnak.
Akkor még hittük, győzhetünk,
összekulcsolódott kezünk,
még éreztük az ifjúság
kába, vadító ritmusát.
Mindebből semmi nem maradt,
csak fullasztó, orosz szavak.
Vad párizsi zivatarok
mélyén tárul ama torok,
mi elnyeléssel fenyeget.
Hiába mormolom neved,
nem is figyelsz rám, nem vagyok,
eső veri az ablakot.
Engem hibáztatsz, dühösen.
Lehet, igazad van, hiszen
nem találok a tavakat,
hogyan visszamossam arcomat.
Állok huszónhét évesen,
valami elromlott, szívem.
Sír, lobog még a szeretet,
s egy sikátorban ébrednek,
és körém hull a sivatag.
Nekünk immár csak ez maradt.
Vagy nem maradt már semmi sem,
s ezt az egészet, képzelem?
És dereng az elveszett haza,
haza kéne mennünk, haza!

* A vers 1923 októberében íródott, szerepel az Orosz ábrándokban is, ékesen bizonyítva, hogy akkoriban már nyugtalanul éltek és érelődött bennük a hazatelepülés gondolata, noha igazán nem lehettek illúzióik Szovjet-Oroszországbeli esélyeiket illetően, arra azonban, ami várta őket, mégsem számíthattak. – Tajjana Bogdanova

HULLÁK

Nem adhatjuk alább, és nem is adjuk alább!
Büszkék vagyunk egymásra, fölszegjük még fejünk.
Nézzük az éjszakában derengő pusztaságot,
mindenütt hullák, hullák, csatatér, dögtemető.
Szóltnak a halottak, hívnak az alvilágba.

Fáklyák pislogó fénye mutatja az útvesztőt.
Kanyarog a folyosó. Vértől sikkamlós lépcsőn
csúszol el. Megragadlak. El nem engedlek többé.
A holtak fel-felnyögnek. A lábunk után nyúlnak.
Meggzabadulhatunk-e drága szorításukból?
Végül is akarunk-e tőlük elmenekülni?
Itt van anyád, a spanyolnátha ragadta el,
és itt van az enyém is, teste lángol a tűzben.
Itt van apám, homlokán a srapel csillaga,
és mellette a bátyám esik végig a földön.
És nem kelhet fel többé. Elcsábítják az árnyak.
Orosz honunkért hullott, mindennél drágább vérük.
A cárért? A hazáért? Nem mindegy, hidd el, ez se.
Idézőjelbe tette a bolsevik örület.
Édesapád is itt van, csontvázkarján orvosi
táska csüng, bizonyítva, mindig is másokért élt.
De ezt tudták-e azok, kik nyílt utcán lötték le?
Jön már édesanyád is, akit nem is ismertem,
rázza a spanyolnátha. Könyörtelen az Isten.
És itt van Andrej is, akit nem is ismertél,
csak távolról láthattad, mikor kilovagoltunk,
vagy amikor őrröngve rohantunk be a vízbe.
Csontvázak fognak körül, Hadészből jövő árnyak.
És kérdéses végül is, akarunk menekülni,
vagy velük maradunk bús, huzatos világukban?!
Olyan keveset tudunk. Körülfognak a holtak.
Keselyűk kerengenek csatamezők felett.
De hát én meg szeretném végre érteni őket,
kik ők és mit akarnak, és miket tudnak rólunk?
Elhiszem, ama árny volt édesanyád, ringatott,
ama másik a mindent tudó apáink árnya.
De most, hogy a föld alatt nyüvek zabálják őket,
míg halhatatlan lelkük felettünk foszforeszkál,
kik is ők valójában? Számon tartanak minket?
Hát látod, már ezért sem szeretnék szabadulni.
Van-e vajon átjárás világaink között?
Mire tanítanak minket, akik most is szeretnek?
Legalábbis remélem. Merjünk-e hazamenni?

* Az előbbi vallomásos vers nyugtalanítóbb, felkavaróbb variációja ugyancsak szerepel az Orosz ábrándokban, bár nagyapa a hatvanas években átdolgozta, mégis inkább az eredeti szöveget közöljük, hiszen szinte süt belőle a fájdalom, a honvágy, és nyugtalanítóan jelennek meg az akkori és későbbi verseiben is oly sokat kísértő halottaik. Számomra egyébként, ha szabad szubjektív véleményt mondanom, ez a vers többek között azt is bizonyítja, hogy nagyapa akkor már döntött. Érezte, egyszerűen elemésztí az emigráció, s bármi várja is a bolsevikok szép új világában, vállalnia kell. „Ha már meg kell halni – magyarázta nekem, a New York-i múzeumban sétálgatva s meg-megállva a festmények, szobrok előtt –, akkor arra gondoltam, legalább haljak meg otthon...” – Tatjana Bogdanova

ÉBERALVÓK

1.

Elindul éjszaka,
kihalt városon át.
Ez nem Párizs, retten meg.
Péterváron bolyong,
érezkeli azonnal,
s ki is ér a rakpartra.
Süvölt az őszi szél.
Holdsütésben a házak,
elveszítik alakjuk,
lebegnek elveszétten,
szétesnek, alakulnak,
és a dühöngő szélben

minden megváltozik,
semmire nem ismer rá,
elveszette bolyong,
de érzi, hogy a másik
is elindult. Közeledik.
Éneklő lépteinek
kopogását is hallja.
Egy sikátorból ér ki,
s az áttetsző időben
süllyedni kezd a környék.
Batárok dübörögnek
mellette el a sárban,
és pislogó gázlámpák
fényében minden megnő,
vibrálva változik meg.
Nem tudja, merre járhat?
Rettegve forgolódik,
végre őt is meglátja
libegő köpenyében.
Már mindketten szaladnak.
Átöleli. Szorítja.
Az illatával soha
nem tudhatott betelni.
Csókolja, és egy bérház
torka nyeli el őket,
már lépcsőkön rohannak,
és vetkőztetik egymást,
ügyetlen ujjakkal
keresve övet, gombot.
Rázza őket a láz,
beesnek egy terembe.
A földön szakadt matrac,
s ver egy falióra,
és lángol már a testük,
szavaik sincsenek már,
dideregve vesznek
tiltott édenben el,
s a sosem volt éjszaka
visszafogadja őket.
Tépi, harapják egymás
kitárulkozó testét.
Sistergő zöldes fények
sziporkáznak felettük.
Ennek nem lehet vége,
de hát vége lesz mégis.
Vacogva öltözködnek,
indulnak búcsú nélkül,
két elárvult vadállat,
süllyedő utcákon át,
elhagyott otthonukba.
Homály nyeli el őket,
vad atlanti homály.

2.

Amikor belopakszik
elhagyott szobájába,
feldönt egy sunyi széket,
és bátyja felriad.
„Hol a fenébe mászkálsz?”
Meg se várja a választ,
elalszik újra, és ő
elképzeli a társát,
amint lábujjhegyen
ágya felé igyekszik,
de mi lesz, ha felriad
aggódó édesanyja?
Hogyan magyarázza meg

kétórás távollétét.
Mit fog hazudni, hol volt?
Hihető lesz-e mindez?
Fejére húzza lassan
takaróját. Elalszik.
Álmában újra ott van
a titokzatos teremben,
mocskos matracon fekszik,
fölötte inog társa,
akivel haláláig
nem tud soha betelni.
Vacogtatja foguk
a szerelem váltóláza.
Időből kizuhanva,
nyögdécselve forognak.
Hirtelen jelennek meg
gyertyával a kezükben
szigorú üldözőik,
s ők nem válhatnak léggé,
már nem is tűnhetnek el.
Mi lesz velük? Nem tudja?
Tán az erődbe zárják,
két távoli cellába
különítik el őket,
elszakítva egymástól.
Őt tán le is fejezik,
és megégetik a társát.
És a lapok is írnak,
valószínűleg róluk.
Elképzelet az orvost,
társa megbecsült atyját,
és anyját, a szépasszonyt,
a társaság kedvencét.
Édesanyjára gondol,
mit fog szólni szegényke,
kisfia botrányához,
s hogy vélekedik atyja?!
Egyedül csak bátyjában,
Andrjusában bízhat,
ő mindig megértette,
neki sokat köszönhet.
Sebzett állat felüvölt
álmában. Nem nyugodhat.
Ebből az útvesztőből
ki nem vergődhet többé.

* A különös kettős vers datálása szerint 1923. december 5–8. között íródott egy alpesi menedékházban. „Már untuk Párizst – magyarázta Léna nagymama, és elpirult porcelánfigurákéhoz hasonló fejecskéje, amint újraolvasta a verseket –, de képtelenek voltunk egyelőre a hazatelepedés mellett dönteni, akkori barátaink, Hodaszevics, Bergyajev, Bunyin, Kuprin határozottan igyekeztek lebeszélni. Elmentünk színi, hogy kiszakadjunk végre a fojtogató párizsi unalomból, s néhány felejthetetlen napot töltöttünk a szikrázó Alpokban. ... A szemérmes nagyapád akkor nem mutatta meg nekem ezeket a verseket, csak 1924 őszén megjelenő utolsó párizsi kötetében, az Orosz ábrándokban olvashattam, és megremegtem a felidézéstől és az emlékek rohamától. Ugyanis mi egészen fiatalon kerültünk össze nagyapáddal, s családjaink között is volt bizonyos távolság, ezért hát nem is volt olyan könnyű megszervezni a találkozókat. Sokat voltunk együtt Petrovszkban – a bűbájos kis tanya nagyapád számos versében szerepel –, de Szentpéterváron nehezebb volt találkozunk, ezért azután egy-egy éjszaka elszántan szökve meg otthonunkból, indultunk meg az alvó városban, a lakás felé, amelyet a nagyvonalú D. herceg, első szeretőm bocsátott rendelkezésünkre, vele is sokat találkozol nagyapád akkori és későbbi verseiben, haláláig féltékeny volt szegény D. hercegre, bár ezt soha nem ismerte be.” – Tajjana Bogdanova

ÉLŐK

Ha valami itt tart még, hát akkor az élők.
Jean, a pék és Bill, a csodás dzsessz-zongorista,
és a gyönyörű lányok, Párizs forgatagában.
A mélabús táncosnő, a kacagó nimfácska,
a tegnapi fúriák. Gyermekével Alléktó,
hét tengerről megtérő, mesélő Tisziphoné.
Megaira altatók fehér holdjai alól
figyel, egyre csak figyel, és mindenre emlékszik.
Kutyás hölgyek. A Szajna fecsegő sirályai.
Katonazenekarok. A tamburmajor beint.
Limuzinok gurulnak tovább a bulváron.
Az Élysée palota remeg az ellenfényben.
Féllábú veteránok a Notre Dame előtt.
Galambok a Luxembourg kert fűvén, szerelmespárok.
Hodaszevics és Kuprin, Rahmanyinov, Sztravinszkij,
Bunyin és a többiek, emigráns orosz írók
és művészek. Malevics, bizarr ördögeivel,
és útjaink Génuába, Pisába, Ravennába,
de még mielőtt mindent hajók takarnának el,
égnek feszülő árboc és felcsattogó vitorlák,
Klaudia tűnik fel, a normandiai sellő.
Intetet. Álmainkba költözik mindörökre.

2.

Tíz éve nézem már a fény halálát a Szajrán,
a párizsi alkonyok lila villódzásait.
Meggúhatatlan varázs. Lopakodó homályban
tűnnek fel minden este legendánk árnyai.
Még mit akarnak tőlünk? Békén miért nem hagynak?
Mért kísértnek még mindig? Szembejönnek az utcán?
Ott állnak ágyunk mellett, ülnek a vendéglőben,
szellemujjaik közt cigaretta parázslík.
Hamarosan kialszik, hiszen nem szívja senki.
Sóváran nézik a sört győztes poharainkban,
nekik már nincsen szájuk, nem ihatnak velünk.
Tíz éve idegenben – nézek rájuk morcosan.
Szétesik Oroszország, soha nem látjuk többé.
Féllalomban még hallom kertünkben a hinták
csikorgását a szélben, és ladikok ütődnek
a móló köveinek, éjsötét fellegek
jönnek Finnország felől. Vihar készül, szívem.
Be kellene vinni a kerti székeket.
De hát ebben a kertben soha nem voltunk együtt,
és már nem is leszünk, leégett, beszántották.
És kerti székeinkkel is, ki tudja, mi lett?
Fellángoltak a tűzben. Kornyikáló muzsikok
járták körülöttük az eszement táncukat?
Bennem él még a kert. Nyírfamenyasszonyaim
itt vannak körülöttem. Csikorognak a hinták.
A könnyörtelen idő sem emészthet el mindent.
Nem falhatja soha fel az emlékeimet.

3.

Felejthetetlen volt az itáliai tavasz,
smaragdöldre robbant, minden
rűgyezett, kivirágzott.
Felizzottak a fényben az útszéli pléhkrisztusok,
idegesen remegtek karcsú templomtornyok,
megigéztek, hívtak, és májusi melegben
izzott fel az áhítat. Kolostorkerengőkben
hallottuk a harangok csengő-bongó szavát.
Egyen-arcú apácák forogtak körülöttünk,
egykedvűen morzsolták olvasóikat,

kereszteket rajzoltak Malevics homlokára,
aki őket rajzolta. Egy öreg szerzetes
rájött, hogy Léna orosz, kíváncsian figyelte,
de nem volt idő gyónásra, rohantunk tovább!
Jött egy következő klostrom, várromok, megint erdők.
Újabb üres templomtér, méla sírkertek, koldusok,
könnyező Mária-szobrok, felgyulladó mezők.
Malevics mormogott. Megállt. Ismét kiszálltunk,
és rajztömbjét előszedve, révületben rajzolt
egy romos templom mellett. „Mennyi szent!” –
motyogta, míg én Lénát figyeltem kíváncsian,
vörös haja körül egy darázs zümmögött.
És Malevics rajztömbjében láttuk viszont,
kacagtunk, és tüntetők vonultak
a génuai utcán, Mussolininét éltették.
Megálltunk, Malevics őket is lerajzolta.
Rögzült vázlatkönyvében az izgó-mozgó világ.
A Szent Lőrinc-székesegyház borzongató hűvösében
térdeltünk, imádkoztunk. „Hazajutunk-e még?” –
kérdezte melán Léna, s a pislákoló gyertyák
fényében sápadt arca megsokszorozódott,
és már tudtam a választ. Szűz Máriát néztem,
s egyszerre visszanézett, kissé megrovóan,
talán mégis aggódva, és porcelán-kék szeméből
kibuggyantak a könnyek, és káprázatok közé
vesztem megint. Remegtem. Mégis el fogunk veszni?!

* A versek 1923 karácsonya és szilvesztere között íródhattak, az alpesi sízés és a vakító téli táj feldobhatta őket, a különös elvarázsolt hangulatra Léna nagymama is emlékezett, amikor újraolvasta az Orosz ábrándokban szereplő ciklust, ahol az ő borzas fejecskéje is szerepel Malevics rajzán, s körülötte egy örökkévalóságba menekített nyughatalan darázs köröz. Talán ennek az elvarázsolt hangulatnak köszönhető, s talán annak, hogy külön-külön, de már mindketten eldöntötték, hogy mindenképpen hazatérnek, a versen átűt az élet szeretete, ami azért nagyapa akkoriban író verseiből hiányzik, s mintha versenyre kelne Malevics világbíró ironjaival, örökíti meg a körülötte élő és lélegző párizsi világot s felejthetetlen olaszországi utazásukat. (Akkoriban többször is jártak Maleviccsel Itáliában...) Talán mindketten a génuai Szent Lőrinc-katedrálisban határozták el hazatérésüket, s talán a művészen is ott és akkor ötlött fel a gondolat, ezért aztán nem is csodálkoztak azon, hogy néhány év múlva, váratlanul a pétérvári Mars téren találkozhattak össze. De ez már egy másik történet, talán a biográfiában lesz erőm és időm ki is fejteni. – Tatjana Bogdanova

BOGDÁN LÁSZLÓ fordításai

Kategória: vers, próza
Denumire autor: Vaszilij Bogdanov

Látó Szépirodalmi Folyóirat